

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Slutreplik på debatt: Sverige har inte råd med splittrad spetsforskning

Fördelningen av basanslagen är märklig. Det skriver debattörer från Kungl. Vetenskapsakademien i en slutreplik om forskningsstatsningen.

I vår debattartikel ”Universitet snuvade på forskningsstatsning” visade vi att regeringen vill använda medel avsedda för basanslag till forskningen vid universitet och högskolor som en riktad statsning till de mindre högskolorna. Högskolor med liten forskningsverksamhet ges tillskott på upp till 40 procent, medan basanslagen till de forskningsstarka universiteten bara räknas upp med några enstaka procent, i samma storleksordning som inflation och lönekostnader.

I en replik försvarar Martin Hellström, rektor för Högskolan Väst, regeringens politik. Han menar att hans eget lärosäte står för internationellt erkänd spetsforskning och blivit ledande på extern forskningsfinansiering. Det är stora ord, men påståendet om spetsforskning får inget stöd i de granskningar som oberoende internationella expertgrupper gör av världens universitet, högskolor och enskilda forskare. Och den största bidragsgivaren till Högskolan Väst är inte näringslivet eller Vetenskapsrådet utan KK-stiftelsen, vars uppgift är just att stödja forskning och utbildning vid högskolor och nya universitet. Inte oväntat rycker KK-stiftelsens vd, Eva Schelin, också ut och försvarar att forsknings-pengarna går till de regionala högskolorna.

Hellström hänvisar till absoluta tilldelningsbelopp. Givet den väldiga skillnaden i forskningens omfattning vore det konstigt om ökade basanslag för forskning skulle fördelas lika mellan lärosätena. Faktum kvarstår att regeringens utfästelse om ”ökade medel till universitet och högskolor [...] i syfte att ge förutsättningar för lärosätena att göra strategiska prioriteringar och ta ansvar för hög kvalitet i verksamheten” istället blev en regionalpolitisk stöttning av ett antal högskolor.

Vi är inte de enda som reagerat mot den märkliga fördelningen av basanslagen. Dekaner och rektorer vid Sveriges medicinska universitet och fakulteter påtalade det anmärkningsvärda i att regeringen är särskilt njugg mot den medicinska forskningen, mitt under en pågående pandemi. Och Expressen konstaterar på ledarplats att regeringen med vårändringsbudgeten visar att den inte värderar spetskompetens.

Faktum är att Sverige behöver både forskningsuniversitet med spetskompetens och ett bra utbud av högskoleutbildningar i hela landet. Vi har ett begränsat antal starka forskningsmiljöer som är av stor betydelse för landets konkurrenskraft. Det handlar till exempel om molekylärbiologi, energiforskning och experimentell fysik, områden som kräver stora investeringar och ofta också stora forskarteam. Vi har helt enkelt inte råd att ha partikelacceleratorer och superupplösande mikroskop i varje län.

Högskolorna har framgångsrikt byggt upp utbildningar som är anpassade till de regionala behoven. En del av dessa utbildningar kompletteras med forskningsenheter inom den egna högskolan. Men ökad kvalitet kan också fås genom samverkan mellan högskolor och universitet. Ett exempel på detta är samgåendet mellan Uppsala universitet och Högskolan Gotland, ett annat den samverkan som är under utveckling mellan Lunds universitet och närliggande högskolor under rubriken Lärosäten Syd. Ylva Fältholm, rektor för Högskolan i Gävle, framhöll nyligen att mångfalden av lärosäten är till nytta för Sverige. Vi håller med henne, och menar att det är dags att göra en arbetsfördelning mellan landets lärosäten.

Hellström avslutar sin replik med att önska sig att vi hade diskuterat hur samhällets alla krafter kan agera tillsammans mot klimatförändringarna och för en hållbar värld. I en sådan diskussion skulle vi gärna berätta om all den miljö- och klimatforskning som görs vid universiteten och även vid Vetenskaps-akademien. Och vi är förstuds nyfikna på hur Högskolan Västs forskning bidrar till att uppnå klimatmålen. Men det är en annan diskussion.

Göran K. Hansson

ständig sekreterare vid Kungl. Vetenskapsakademien

Hans Ellegren

vice preses vid Kungl. Vetenskapsakademien

Artikeln publicerades i Svenska Dagbladet 2021-06-02 som slutreplik till debatt ” När forskningssatsningen blev regionalpolitik”.